

ביאורים

בדברים עמוקים אלה מבאר הרב קוק את העיקרון העומד ביסוד התפילה, ואת דרך השפעתה על העולם. התפילה היא עבודת הרצון, והרצון בשורשו ובמקורו - הרצון האלוהי - הוא הגורם שהביא לקיום העולם. לכן, כאשר האדם מוזק ומזכך את רצונו, מעמיק ומחדד את שאיפתו, אזי הוא למעשה נעשה אחד עם הרצון האלוהי, שהיווה את העולם מאין ליש. לפי הסבר זה כל עבודת התפילה היא להעלות את הרצונות הקטנים שלנו לשורשם, ובכך - מתנקה הצנור (אותיות רצון), וחיים אלוהיים זורמים דרך המתפלל אל העולם, ומחיים אותו. לכן, שלא כפי שנראה במבט ראשון, התפילה איננה הפצרה עקשנית - 'ה', תביא לי', 'ה', תשלח לנו', וכדומה - אלא היא עמידה מול מקור כל הרצונות, וגם ניסיון להיות כלי ביטוי חזק ונקי לרצון האלוהי שמשתוקק להופיע בעולם. בפינו אנו משמשים צינור לרצון האלוהי, כדי שיופיע בעולם. בכך מובן גם כוח ההשפעה של התפילה - היא מורידה ומושכת אל העולם את הרצון האלוהי העליון.

הרחבות

• עילוי כוח המדמה על ידי התפילה

התפילה, במציאותה ובאמונתה, מבססת היא את היסוד של גדלת הרצון של האדם וקדשותו. במקומות רבים אחרים כותב הרב קוק שמגמת התפילה היא עילוי כוח הרצון: "עילוי הרצון וזיקוקו... זאת היא מגמתה של עבודת התפילה, יסוד העבודה שבלב" [אורות הקודש ג עמ' ס]. "התרוממות הרצון והתגלותו היא יסוד התפילה" [אורות הקודש ג עמ' נ]. ועוד.

במקום אחר כותב הרב קוק כי התפילה מרוממת ומזככת את כוח המדמה: "צריך בכל יום לטהר את כוח המדמה ולהעלותו. למטרה זו אנו צריכים להתפלל. אין לשער את הזוהמה האנושית ההולכת ומתרבה בנפש הפרט ובנפש האומה בכלל... על ידי החדלון מלטהר את כוח המדמה... הכוח הדמיוני הוא צריך טהרה והתעלות, על כן צריכים אנו לברכות להודאות ולתפילות בעייתם מזומנים. ואשרי הנזהר בהם בכוונה טובה, הוא מאיר את עצמו ואת העולם כולו" [שמונה קבצים א, ס]. האדם יכול להשתמש בדמיונו לשני דברים: מצד אחד לדמות דמיונות שווא ודמיונות שליליים, ומצד שני לדמות דברים קדושים וטהורים. באמצעות עבודת התפילה האדם מטהר את דמיונותיו, ומעלה אותם מהשלילה והטומאה אל החיוב והקדושה.

• שינוי רצון ה' על ידי התפילה

ואיך זה לא ישגו על ידה כל המאויים, והיא יוצרת כל, מחוללת כל. הרב קוק עונה כאן על השאלה כיצד ייתכן שהתפילה פועלת שינוי במציאות: הלא אם רצון ה' שחולה פלוני ימות, באמת הוא צריך למות, וכיצד יכולה התפילה לשנות עובדה זאת?

הרמח"ל עונה: "עיני התפילה הוא כי מן הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך צריך שיתעוררו הם אליו ויתקרבו לו ויבקשו פניו וכפי התעוררותם לו - כן ימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו לא ימשך להם..." [דרך ה' ד, ה, א]. כלומר, שינוי המציאות באמצעות התפילה הוא חוק שחקה ה' יתברך מראש, ואינו שינוי רצון פתאומי (עיין עוד באורות הקודש, מוסר הקודש מח; אורות התפילה, 'עבודת התפילה' עמ' 39). ייתכן שניתן להסביר את דברי הרמח"ל בדומה למה שהסברנו בדעתו של הרב קוק (ביאורים, כג סיון).

בניין הרצון בא
מיסוד התפילה

התפילה, במציאותה ובאמונתה, מבססת היא את היסוד של גדלת הרצון של האדם וקדשותו. הרצון הוא היסוד לכל החיים, לכל ההגיו, ולכל הנפעל, הרי הוא מתעלה, מודכר, מתקדש ומתרום ברוממות קדשה אלהית על ידי התפילה. גרעין אחד של תפילה נושא עמו משהו של חיים רצוניים אדירים, לפניו ולאחריו. כל שטפי הרצון הקדום וענפיהם, לפני התגלותה של התפילה בנפש, הרי הם הולכים ומתרחפים במרוץ הטמון של התפילה. עקר בנין הרצון, שהוא הולך ונבנה, הולך ומשתלם, מתעלה לבא לכלל תקון בנין ושכלול, הוא בא מיסוד התפילה. התפילה גם בעודה בכח הרי היא מעלה את הרצון, את נקדת החיים היותר עליונה ועשירה [...].

השגת המאויים
בתפילה

והנה נמצאת התפילה אותה שפעת הרצון בעצמה של יצירת עולמים, של קיום עולמים, של חיי העולמים, ואיך זה לא ישגו על ידה כל המאויים, והיא יוצרת כל, מחוללת כל? ואותה ההופעה בעצמה נערכת היא בהזרחת פעלתה, לפי מעמק הרצון, ולפי חדור העריגה האלהית שעמה, ההולכת ביחד עם ההתבטאות, אבל בתור סעיף של קו אור מאותו אור החיים, השטף בלא הפסק להחיות כל, הרי הוא יונק ומשתרש בשורש קיומו בתהום החפץ העליון, המלא אשר טוב לכל, בוטש הוא הרצון הנגזר באורו ופוגש את כללותו בשורש היותו. ומטבילת הסעיף בגזעו הרי הכל חוזר ברב חסן לאיתניות מלאה.

התאמת הרצון
לתפילה

ויודע הוא נחש הוא המתפלל הרענן, למתח את רצונו, לרומם את מאוייו במדה ובמשקל, בשעור הנדרש לאותה הפגישה והבטישה. לא באמוץ עקשני של הפצרה חסרת דעת, ולא ברפיון המביא עצלמים, נמיכת המקרה ודליפת הבית, אלא בעז ובגבורה, בגילה וברעדה, כחץ מקשת יצא דבר ד', הנבטא בניב שפתים, וקולע הוא את פעליו אל המטרה הרצויה, חושף הוא את המטמונים, את גנזי החיים ורזי הרצונות, ועולמים מלאי חן, חסד ותפארת, מלאי עליזה וגדל, מלאי יפעה והוד והדר, בזיו מתחדשים, מתעלים ומתרוקמים, בסלם המצב ארצה וראשו מגיע השמימה, המתפלל בכל שעור קומתו.

(אורות הקדש חלק ג, מוסר הקדש, משה חיים הרצוניים בתפילה, עמ' נה)

ההגוי - הדיבור. הוא - הרצון. משהו - המשכיות, שפע. לפניו ולאחריו - על החיים שלפני התפילה ושללאחריה. הקדום - שלפני התפילה. בכח - שעדיין לא יצאה לפועל. הרצון - הרצון האלוהי. והיא - שהרי היא. נערכת - פועלת במידות שונות. חדור העריגה - עומק הכיסופים. ההתבטאות - אמירת התפילה בדיבור ממשי. בתור סעיף וכו' - התפילה הפרטית של האדם היא ענף מהרצון האלוהי המחיה את הבריאה. בוטש - נדחף בכוח. ומטבילת הסעיף בגזעו - התמוגגות הענף בגזע. נמיכת המקרה - על-פי הפסוק "בעצלתיים - ימך המקרה, ובשפלות ידיים - ידלוף הבית" [קהלת י, ח].